

**Snabba reformer
för mer el och stärkt
konkurrenskraft**

Snabba reformer för mer el och stärkt konkurrenskraft

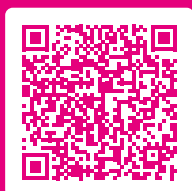
Det är bråttom nu. Både om vi vill behålla företagen och jobben i Sverige och även få till stånd nya innovativa företagsetableringar. Brådskan handlar om att få fram mer elproduktion och elnät eftersom företag, städer, kommuner och hela regioner efterfrågar mer el och det snabbt, annars går investeringar om intet. Nyligen aviserade kemiföretaget Inovyn som är verksamt i kemiklustret i Stenungssund att de väljer att investera i Norge istället på grund av att de inte får en tillräckligt stor elnätsanslutning i tid. Det finns en risk att vi får se flera sådana nyheter (se qr-kod 1).

I Energiföretagens rapport Sveriges elbehov 2045 – "Hur stänger vi gapet?" bedömdes elanvändningen i det fossilfria Sverige bli 330 TWh 2045 (se qr-kod 2). Energimyndighetens senaste långtidsprognos bedömde att den totala elanvändningen går från 134 TWh 2020 till 349 TWh 2050 (se qr-kod 3).

Regeringen har ett stort fokus på målet om netto-nollutsläpp 2045 och har aviserat ett antal långsiktiga reformer, med stark betoning på att möjliggöra ny kärnkraft men har även godkänt ett par havsvindsparker, bland andra Kriegers Svenska Flak, Galene och Kattegatt Syd. Det är bra. Men elbehovet är stort i det korta perspektivet och det behövs reformer här och nu som möjliggör ökad elproduktion och elnätskapacitet så snabbt det bara går för att säkerställa att städer, industri, laddstationer och alla andra som efterfrågar el ska få det. Annars finns risk att investeringarna i kärnkraft, som är tänkta att möta industrins stora efterfrågeökningar, görs förgäves eftersom elektrifieringen i så fall inte tar fart och Sverige tappar konkurrenskraft.

Det är framförallt landbaserad vindkraft och solel som går att bygga snabbt. Därefter kommer havsvindsparker samt kraftvärme som med sin planerbarhet kan spela en viktig roll. Samtidigt måste befintlig produktion värnas. Det finns en befogad oro att vattenkraftens kommande miljöprövning medför en negativ påverkan både på vattenkraftens elproduktion och på dess bidrag till andra förmågor som elsystemet behöver.

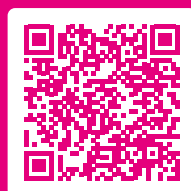
Eftersom det framför allt är väderberoende elproduktion som går att bygga på kort sikt behöver också systemstabiliserande åtgärder genomföras skyndsamt för att möjliggöra en ökad andel intermittent elproduktion i elsystemet. Svenska kraftnät spelar här en viktig proaktiv roll som systemansvarig myndighet. Energiföretagen välkomnar det ökade fokus regeringen har lagt på systemfrågorna, och uppmuntrar regeringen och myndigheten att utnyttja alla till buds stående verktyg för att underlätta en snabb utbyggnad.

QR 1 – länk

QR 2 – länk

QR 3 – länk

För ökad elnätskapacitet är de snabbaste åtgärderna de som ökar nyttjandet av det befintliga nätet. Men enbart det räcker inte, nya nät måste också byggas i snabb takt.

För att accelerera klimatomställningen och elektrifieringen har Energiföretagens sammanställt en topplista med åtgärder för elproduktion och elnät, med de reformer vi vill se regeringen gå fram med snarast möjligt så att Sverige kan stärka konkurrenskraften, behålla företagen, jobben och säkra välfärdens finansiering. Dessa reformer är i hög grad utredda sedan tidigare och bör kunna genomföras under mandatperioden.

Reformer under mandatperioden för mer elproduktion på kort sikt

1. Utveckla den svenska elmarknaden genom att införa ökade incitament för ny elproduktion

Energiföretagen konstaterar att elmarknaden idag inte ger tillräckliga incitament för nödvändiga investeringar i elproduktion i den hastighet som behövs för att svara industrins och transportsektorns efterfrågan för att nå klimatmålen. Osäkerheter om elanvändningens utveckling, såväl i tid som volym innebär att någon form av bredare riskdelning kommer att krävas, vid sidan av den som utlovats för kärnkraften, och där staten har ett centralt ansvar för att detta kommer till stånd. Detta är också ett av de områden som den nyss tillsatta elmarknadsutredningen kommer att utreda. Samtidigt är det centralt att utredningens förslag också kan finna ett brett politiskt stöd som sträcker sig över flera mandatperioder. Med detta på plats ökar möjligheterna för aktörer att realisera investeringar på både kort och lång sikt. Det är alltså av största vikt att utredningen går i mål i tid och ger väl underbyggda förslag till reformer som kan omvandlas till lagar och förordningar innan mandatperiodens slut. Särskilt brådskande åtgärder skulle kunna delredovisas av utredningen för att få igång lagstiftningsprocessen tidigare.

2. Reformera det kommunala vetot och inför samtidigt lokal ersättning till kommuner och närboende för landbaserad vindkraft

- a) Energiföretagen ser att det är nödvändigt att utveckla system för lokala incitament för närboende men även för kommuner, vilket är infört i våra grannländer. Förslag för lokala incitament till närboende finns redan utredda och remissbehandlade och det finns inspiration att hämta från länder i vår närhet när det gäller kommunalisering av fastighetsskatten för vindkraft.
- b) Energiföretagen kan konstatera att ett stort antal vindkraftsprojekt stoppas i sent skede av kommunala veton. Det kommunala vetot i nuvarande utformning skapar en osäkerhet för såväl investerare som övriga aktörer. Ett beslut från kommunen behöver ligga fast under hela tillståndsprövningen.

Regeringen bör genomföra dessa förslag vilket förväntas leda till fler tillstånd för vindkraft eftersom de som berörs får en tryggare situation samt tydligare fördelar av att tillåta vindkraftsutbyggnad.

3. Riskavlyft från staten behövs för att realisera potentialen inom havsbaserad vindkraft och statens prövning behöver snabbas på.

Ett exempel på riskavlyft för den havsbaserade vinden kan vara ett slopande av anslutningskostnaden. Det betyder att anslutningskostnaden bekostas av elnättskollektivet. Valet av medel är emellertid underordnat insikten om det faktiska behovet av riskavlyft. Havsbaserad vindkraft har god potential att bidra till stor mängd producerad el på fem till tio års sikt. I samtliga länder där utbyggnad har skett finns utvecklade system för riskdelning. Kostnaden för att bygga havsbaserad vindkraft har ökat väsentligt de senaste åren på grund av hög kostnadsutveckling för bland annat komponenter som vida har överstigit inflationen. Det finns ett antal tillståndsgivna projekt som bedöms ha goda förutsättningar att kunna realiserats om kostnaden för nätanslutningen skulle slopas.

Handläggningstiderna för tillstånd rörande havsbaserad vindkraft är långa vilket ökar kostnaderna. Därför behöver Regeringens egen prövning snabbas på.

4. Genomför Energimyndighetens fjärr- och kraftvärmestrategi

Förslagen i Energimyndighetens fjärr- och kraftvärmestrategi förbättrar förutsättningarna för investeringar i ny kraftvärmeproduktion. Det är helheten som är viktig för att få investeringsvilja, och grundförutsättningen för elproduktion via kraftvärmens ligger i fjärrvärmens villkor. Därför behövs flera olika åtgärder som syftar till att stärka fjärrvärmens i stort. En avgörande del är att få erforderligt betalt för de systemnyttor både fjärr- och kraftvärmens tillför elsystemet. För kraftvärmens specifikt är det de två förslagen som syftar till att stärka intäkter från systemnyttor som kraftvärmens bidrar med viktiga i detta perspektiv. Det ena handlar om att ge Energimarknadsinspektionen uppdrag att se över nätnyttoersättningen. Det andra om att ta fram riktlinjer gällande tjänster för hantering av överbelastning samt att målsätta ö-driftsförmågan i energiförsörjningssektorns förmågeplan (10-årsplanen) där lokal elproduktion genom kraftvärmens har en viktig roll att spela. Genomförs strategin kan konsekvensen bli att flera kraftvärmeinvesteringar realiserats.

5. Klargör möjligheterna till samverkan för solel rörande markanvändning

Energiföretagen anser att det finns goda möjligheter att kombinera jordbruk och solparker. Den senaste tiden har fler solparker fått avslag som motiverats av konkurrens om markanvändningen. Det finns därför anledning för regeringen att klargöra möjligheterna till samverkan genom att förtydliga direktiv rörande markanvändning som exempelvis riksintressen. Investeringsvilja finns och många projekt är under tillståndsprövning. Det handlar med andra ord om stor potential för solel, om möjligheterna ges. En stor utbyggnad av solel innebär också utmaningar för elsystemet som behöver adresseras genom satsningar på förstärkning av elnätet, energilager och flexibilitet – alla energislag behöver bidra till systemstabiliteten.

Reformer under mandatperioden för ökad elnätscapacitet på kort sikt

6. Tydliggör roller och ansvar i samband med kapacitetsbrist i elnätet

Den pågående elmarknadsutredningen har i uppgift att se över systemansvaret och tydliggöra hur roller och ansvar ska se ut mellan lokal-, region- och transmissionsnät. Detta avser bland annat åtgärder för att åtgärda kapacitetsbrist i elnätet. En sådan tydlighet kommer leda till snabbare åtgärder. Det är viktigt att utredningens slutsatser leder till att regeringen innan mandatperiodens slut förtydligar ellagens skrivningar om ansvar mellan de olika aktörerna.

7. Justering av ansluten effekt

Om elanvändare/producent inte abonnerat på eller nyttjat sin anslutningseffekt under relevant tid bör den gå förlorad. Den nya anslutningseffekten bör i stället utgöras av senast abonnerad eller uttagen effekt. Tydliga väl avvägda regler om vad som gäller i det här avseendet skulle kunna frigöra kapacitet i elnätet som annars riskerar att reserveras i onödan, en form av "luft i systemet". Reglerna får dock inte motverka etableringar av ny elintensiv industri eller det befintliga näringslivets elektrifiering. Regeringen bör snarast ge Energimarknadsinspektionen det uppdrag de efterfrågar i sin rapport Ei R2024:05 avseende att "Utreda disponering av outnyttjad effekt".

8. Klargöra förutsättningarna för elnätsföretagen att vara proaktiva och bygga på prognos

Med tanke på långa tillståndprocesser och annat som medför att elnätsutbyggnad ofta tar längre tid än vad som efterfrågas av kunder, är proaktivitet en nyckelfaktor för att elektrifieringen ska hinnas med. För att undanröja tvivel om vad regelverket säger, och med beaktande av de investeringsnivåer vi ser framöver, bör förutsättningarna klargöras kring hur framåtblickande investeringar hanteras i intäcksregleringen för elnätsföretagen. Avgörande är huruvida även dessa investeringar tillåts ingå i den reglerade kapitalbasen. Detta görs genom att Energimarknadsinspektionen för nästa reglerperiod tydliggör intäcksregleringen och syftar till att anslutningstiderna snabbas upp och att kapacitetsbristkostnader undviks.

9. Tydliggör förutsättningar för villkorade elnätsavtal för snabbare anslutning

Regelverket för tillämpning av villkorade nätanslutningar behöver förtydligas, så att den här typen av flexibilitetslösningar kan övervägas även om marknadsbaserade alternativ inte skulle finnas att tillgå eller vara kostnadseffektiva. Med en villkorad anslutning kan en kund nyttja ansluten effekt fullt ut så länge det finns kapacitet i elnätet. Vid behov, till exempel vid en eventuell driftstörning, kan elnätsägaren begära att kunden tillfälligt styr ned uttaget av effekt. Sådan flexibilitet hos kunden möjliggör tidigare anslutning av exempelvis laddstationer och industrier på platser där alternativet är att vänta många år på nätförstärkningar. Elmarknadsdirektivet har uppdaterats avseende "Flexible connection agreements" i samband med elmarknadsöversynen (EMD) och det gäller nu att regeringen verkar för att införlivandet i svensk rätt sker skyndsamt, vilket kan bidra till klarhet i frågan.

10. Ökade incitament för flexibilitet i intäktsregleringen till nästa reglerperiod

Tillfälliga eller mer permanenta flexibilitetslösningar kan i vissa fall vara ett snabbare och mer kostnadseffektivt sätt att frigöra nätkapacitet för nyanslutningar jämfört med fysisk nätutbyggnad. Energimarknadsinspektionen (Ei) beslutar om elnätsföretagens intäktsramar och denna reglering ger idag inte full kostnadstäckning för nätföretagens användning av flexibilitet. Därför bör Ei inför kommande reglerperiod stärka incitamenten för flexibilitetslösningar i intäktsregleringen för elnätsföretagen.

Långsiktiga reformer och tydligt politiskt ledarskap behövs i närtid

Förutom dessa åtgärder som regeringen kan vidta här och nu under denna mandatperiod för att möjliggöra elektrifieringen på kort sikt finns det ett antal strukturella förändringar som måste till i närtid för att klara den stora utbyggnad som behövs på längre sikt. Förändringarna syftar till att minska den politiska och regulatoriska risk som idag förhindrar en effektiv klimatomställning och elektrifiering.

- ▶ Det behövs ett stärkt och tydligt politiskt ledarskap som står upp för klimatmålen och de reformer som krävs för att nå dit. Det behövs ett pedagogiskt grepp att förklara att omställningen behövs, att den i vissa delar kommer att kosta mer än det gör idag men att det blir betydligt billigare och mindre riskfyllt än att fortsätta som nu.
- ▶ Konflikterna om kraftslag bidrar till en kortsiktig och ryckig energipolitik. Det är inte hållbart eftersom det ökar risken för investerare vilket leder till färre investeringar och därmed högre elpris. Elektrifieringen och därmed industrijobb, konkurrenskraft och välfärd behöver landbaserad vindkraft, solet och elnätskapacitet nu, havsbaserad vindkraft och kraftvärme därefter och sedan kärnkraft. Vi efterfrågar en bred samsyn om vägen framåt.
- ▶ Kom överens om att energipolitiken är av långsiktig natur och att den bör behandlas som sådan. Det behövs en stabilitet och förutsägbarhet inom energipolitiken samtidigt som den måste vara benägen att förändras om nya förutsättningar uppstår. För detta behövs en politisk struktur, alternativt en långsiktig förvaltningsprocess, som samlar en majoritet. Exempelvis som det klimatpolitiska ramverket, pensionsgruppen eller försvarsberedningen fungerar. Förslagsvis bör de ingående partierna komma överens om arbetssätt och övergripande styrning för arbetet. Politisk långsiktighet och stabilitet krävs även i utveckling av regelverk och myndighetsutövning.
- ▶ Ta fram en övergripande handlingsplan för klimatomställningen och elektrifieringen av industri och transportsektorn i enlighet med Energiföretagens tidigare förslag. En sådan plan syftar till att skapa förutsättningar för att kunna genomföra den kraftfulla fossilfria tillväxt av energi- och elsystemet som behövs (*se qr-länk till höger*).

QR 4 – länk